

Wartości w wychowaniu

prof. Ewa Chmielecka

Szkoła Główna Handlowa w Warszawie

20 października 2009 r.

Organizatorzy

Partner strategiczny

NBP
Narodowy Bank Polski

O czym porozmawiamy?

- Co to znaczy dobrze wychować dziecko? - powtórzenie.
- Co cenię, co lubię? – dwie etyki.
- Kim jest człowiek? Czym są wartości? – tematy ambitne
- Co sprzyja systemom wartości? - osobowość a osoba, grupa działania a wspólnota.

Co to znaczy „dobrze wychować dziecko”?

- Przekazać mu system wartości
- oraz motywację, aby podążało raczej za dobrem niż za złem?

Co to znaczy „dobrze wychować dziecko”?

*"Problemem wychowania nie jest to, jak dobrze pokierować człowiekiem, jak skłonić go, aby podążał za najlepszymi rozwiązaniami.
Problemem jest to, jak obudzić w nim ducha wolności. Jak sprawić, aby chciał swobodnie, mądrze i odpowiedzialnie stanowić sam o sobie."*

Józef Tischner

Dwie etyki Co cenię? Co lubię?

- Dwie orientacje w etyce:
 - filozofia moralności (etyka w sensie ścisłym – uzasadnienie moralności)
 - filozofia szczęścia (eudajmonologia).
- Dwubiegunowość etyki: obowiązek moralny a pożytek i przyjemność jako cele życia,

Krótki rys historyczny - przegląd stanowisk:

- Sokrates i Platon - intelektualizm etyczny
- Epikur. Przyjemność jako droga do szczęścia.
- Arystoteles. Zasada złotego środka. Eudajmonia.
- Kant. Poszukiwanie prawa powszechnego i koniecznego w etyce. Wartości instrumentalne (imperatyw hipotetyczny) i autoteliczne (imperatyw kategoryczny). Wolność woli jako warunek imperatywu kategorycznego, jego sformułowania. Postulat wrażliwości moralnej. Ideał człowieczeństwa jako tło.

Kim jest człowiek? Czym są wartości?

Dziecko to też człowiek

- Ale z przewagą fazy rozwoju fizyczno-psychicznego
- A nie fazy duchowej

Po pierwsze: kto to jest człowiek?

Po drugie: fazy rozwoju [co to znaczy?]

Odpowiedź 1: „www: human being” rozwinięte

Odpowiedź 2: porządek genezy a porządek determinacji

Kim jest człowiek? Czym są wartości? Typologia bytów

	Może oddziaływać, być przyczyną zmian	Może być przedmiotem oddziaływania	Przykład
Twór realny	+	+	Obiekty i zjawiska fizyczne i psychiczne
Twór nadrealny	+	-	Istoty duchowe (Bóg, „duch ludzki”)
Twór irrealny	-	+	Cień
Twór idealny	-	-	Wartości etyczne, prawa przyrody, struktury logiczne

Determinacja i realizacja

- **Determinacja** (umocowanie): porządek samodzielności.
- **Realizacja** (geneza): porządek samoistności.
- Czyli czym innym jest porządek faktycznego istnienia (genezy) od porządku podporządkowania (determinacji). Człowiek powstaje jako byt fizyczny, ale początkowe determinacje fizykalno-psychiczne ustępują w miarę dojrzewania innym – duchowym.
- Inne przykłady:
 - Porządek prawny

Determinacja

Warstwa bytowa	Zasada determinacji	Przykład
Materia nieożywiona	Struktura	Związki chemiczne
Materia ożywiona	Informacja	Rośliny, zwierzęta, człowiek
Byt psychiczny	Reprezentacja	Zwierzęta, człowiek
Byt duchowy	Sens	Człowiek
Byt intelligibilny	-	Wartości, obiekty matematyczne

A zatem człowiek

- Jest ufundowany w swojej cielesności, w warunkach w jakich żyje (tu determinacja przyczynowo-skutkowa właściwa sferze materii, a więc brak wolności). Tu tylko „**jest**”.
- Jest zdeterminowany w swojej duchowości (w wartościach, jakie wybierze, a więc pojawia się sfera wolności – im więcej wartości, tym większa wolność, bowiem mniejsza sfera wpływów ciała i psychiki). Tu człowiek jest „**jakiś**”.
- Przykłady:
 - Ile rodziców w dzieciach?
 - Co to jest dobre małżeństwo?

Duchowość umocowana w wartościach Zatem: potrzebna nam definicja wartości.

- **Wartość to istota stanu rzeczy umocowana w człowieczeństwie (duchowości):**
 - pozytywna - jeśli zgodna z człowieczeństwem
 - negatywna - jeśli niezgodna
 - neutralna – jeśli doń się nie odnosi.
- Człowieczeństwo, to ogół tych właściwości, bez których człowiek nie byłby człowiekiem (jego istotą). Składa się na to jego cielesność, psychiczność i duchowość, lecz to duchowość wyróżnia go pośród innych bytów.
- Człowieczeństwo jest wartością najwyższą, bezwzględną, nie wymagającą umocowania w niczym innym (bez względu na to, czy jest pochodzenia naturalnego, czy transcendentnego).

Zejdźmy na (Z)ziemię – jak to przełożyć na działania wychowawcze?

- Jak wpajać szacunek dla wartości – nie tylko dla interesów?
- Rodzina jako wspólnota a nie grupa działania
- Karola Wojtyły pojęcie wspólnoty

Karola Wojtyły pojęcie wspólnoty

- Wartość personalistyczna czynu: osoba a czyn
- Uczestnictwo - współdziałanie – konieczne dla ustanowienia osoby
- Antyuczestnictwo:
 - **Indywidualizm**: osoba jest jednostką skoncentrowaną na sobie, może być kontra wspólnoty,
 - **Antyindywidualizm (totalizm)** : porządek wspólny ponad jednostką.
- Próba rozwiązania: dobro wspólne, wspólnota, postawy autentyczne.

Karola Wojtyły pojęcie wspólnoty

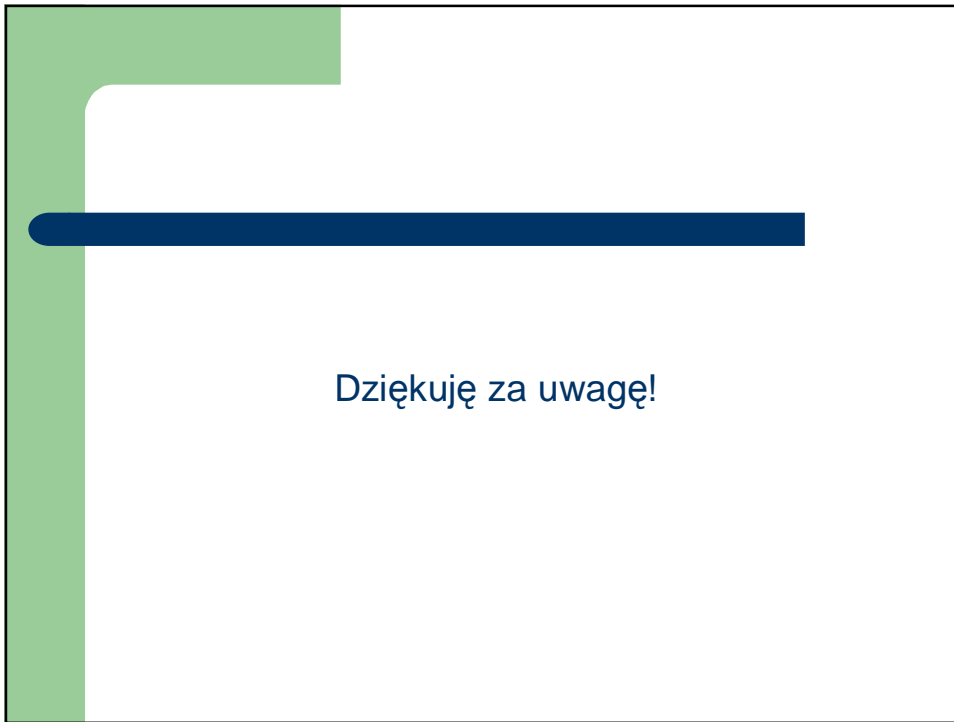
- **Dobro wspólne:**
 - To nie cel działania grupy ale **porządek aksjologiczny** („sensotwórczy”) wspólnoty – tu oczywiście umocowany w transcendencji. Wspólnota istnieje o tyle, o ile pozwala takie dobro powielać i umożliwia członkom jego realizację (personalizację).
- **Wspólnota a grupa działania**
- Postawy autentyczne i nieautentyczne
- Wspólnoty - wszelkiego rodzaju: od Kościoła po rodzinę.

Postawy we wspólnocie

Postawy autentyczne	Solidarność	Sprzeciw
Postawy nieautentyczne	Unik	Konformizm

Konkluzja

- Brak uczestnictwa we wspólnocie zagrożeniem dla życia osobowego.
- W jakich wspólnotach uczestniczysz?
- W jakich wspólnotach uczestniczy Twoje dziecko?

Dziękuję za uwagę!